

การศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชา
อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชา

อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต

วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2561

นางสาวอรุณา กะนะแสง
ผู้วิจัย

บุญยิ่ง คงอาชาภัทร,
Ph.D.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนินทร์ อยู่เพชร,
Ph.D.
ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์

ดวงพร อาภาศิลป์,
Ph.D.
คณบดีวิทยาลัยการจัดการ
มหาวิทยาลัยมหิดล

ธีรพงษ์ ปิณิจเสกิกุล,
Ph.D.
กรรมการสอบสารนิพนธ์

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลผลิตของการเรียนระดับบัณฑิตศึกษา ที่เต็มไปด้วยอุปสรรคระหว่างทางมากมายจนถึงนาทีที่ถึงจุดหมายปลายทาง กระนั้นก็ตาม การทำงานวิจัยในครั้งนี้ถือเป็นโอกาสที่จะทำให้ผู้วิจัยได้พิสูจน์ความอดทนและความรู้ของตนเองในฐานะที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการทำวิจัยมาก่อน เริ่มตั้งแต่การเลือกหัวข้อ และการดำเนินการวิจัยภายใต้กรอบระยะเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด

บุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการผลักดันงานวิจัยเรื่องนี้ให้ลุล่วงจนสำเร็จเป็นรูปเล่มคือ อาจารย์ ดร.บุญยิ่ง คงอาชาภัทร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้คอยกระตุ้นเตือน ให้คำแนะนำ และคอยช่วยเหลือทางวิชาการให้แก่ผู้วิจัยในทุกด้าน ตั้งแต่เริ่มงานวิจัยจนเล่มเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลอื่นที่มีส่วนช่วยให้งานนี้ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ อยู่เพชร ประธานคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ ปิณิจเสกิกุล กรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกขอบคุณอาจารย์ทั้งสองที่ช่วยชี้แนะและให้ความเห็นในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย จึงขอมอบความดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ทั้งหลายที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบความกตัญญูคุณเวทิตาคคุณ แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจอย่างมากจากครอบครัว และได้รู้ซึ่งว่าครอบครัวมีความสำคัญเพียงใดสำหรับความบงการต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีจะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่เข้ามาศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

อรญา กะนะแสง

การศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชา อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
 THE PARTICIPATION OF SUSTAINABLE TOURISM : LOCAL EXPERIENCE WITH THE
 KING'S PHILOSOPHY DEVELOPMENT OF PATHIEW COMMUNITY CHUMPHON PROVINCE

อรญา กะนะแสง 5650356

กจ.ม.

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: บุญยิ่ง คงอาชาภัทร, Ph.D., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชรินทร์ อยู่เพชร,
 Ph.D., ชีรพงษ์ ปิณิจเสกิกุล, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชา อ.ปะทิว จ.ชุมพร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักศาสตร์พระราชา ของ ชุมชน อ.ปะทิว จ.ชุมพร และองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่ม และใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมระหว่างผลการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของกลุ่มการท่องเที่ยว โดยชุมชน อ.ปะทิว

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว ได้รวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการในรูปแบบของเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนที่ให้บริการนำเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิเช่น ชมโรงรับจำนำปู ล่องเรือชมป่าโกงกาง เก็บน้ำตาลมะพร้าว ปล่อยลูกปลูลงสู่ทะเล ปลูกป่าโกงกาง หาหอย โดยมุ่งเน้นการเติบโตของชุมชนอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว และการมีจิตสำนึกในที่ดี ใช้หลักของความยั่งยืนมากกว่าการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ด้านรายได้ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน และมุ่งเน้นให้ชุมชนและชาวบ้านได้รับประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: ท่องเที่ยวชุมชน/ ยั่งยืน/ ศาสตร์พระราชา

สารบัญ

		หน้า
	กิตติกรรมประกาศ	ข
	บทคัดย่อ	ค
	สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	1.3 ขอบเขตในงานวิจัย	4
	1.4 นิยามคำศัพท์เฉพาะ	5
	1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2	การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
	2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	8
	2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	8
	2.1.2 การขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	9
	2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	10
	2.2.1 แนวคิดการพัฒนายั่งยืน	10
	2.2.2 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน	11
	2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	12
	2.3.1 ความหมายการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	12
	2.3.2 หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	13
	2.3.3 ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	16
	2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา	16
	2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา	16
	2.4.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา	16
	2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามแนวศาสตร์พระราชา	17
	2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
ระเบียบวิธีวิจัย	20
3.1 ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย	20
3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	20
3.1.2 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21
3.1.3 พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย	21
3.1.4 เวลาในการศึกษาวิจัย	22
3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	22
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	22
3.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	23
บทที่ 4	
ผลการวิจัย	24
4.1 ส่วนที่ 1 เรื่องทั่วไป	26
4.2 ส่วนที่ 2 เรื่องการท่องเที่ยว	27
4.2.1 ในด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันชุมชนของท่านมีส่วนร่วมหรือมีการดำเนินการอะไร ร่วมกันบ้าง	27
4.2.2 ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนของท่านอย่างไร	28
4.2.3 ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวสามารถทำควบคู่ไปกับอาชีพของคนในชุมชนที่ทำอยู่ได้หรือไม่	29
4.2.4 ท่านคิดว่าชุมชนของท่านเหมาะกับการให้บริการเปิดรับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ คิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร	29
4.3 ส่วนที่ 3 เรื่องความยั่งยืนกับการท่องเที่ยวในชุมชน	30
4.3.1 ท่านทราบความหมายของคำว่ายั่งยืนหรือไม่ อย่างไร	30
4.3.2 ท่านคิดว่าการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่านในปัจจุบันจะมีความยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร (สัมภาษณ์อธิบายความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” ประกอบ)	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3.3 มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่จะส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในอนาคต	31
4.4 ส่วนที่ 4 ศาสตร์พระราชากับการท่องเที่ยวในชุมชน	32
4.4.1 รู้จักความหมายของคำว่า ศาสตร์พระราชา หรือไม่อย่างไร	32
4.4.2 สามารถน้อมนำเอาศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนของท่านในเรื่องใดบ้าง	32
4.4.3 ชุมชนของท่านเคยได้รับรางวัลศาสตร์พระราชามาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่านทราบหรือไม่ ถ้าทราบคิดว่าเพราะเหตุใดถึงได้รับรางวัล	34
4.4.4 ท่านมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการจัดการชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชาด้วยหรือไม่ อย่างไร	34
4.5 ส่วนที่ 5 อื่นๆ	35
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	36
5.1 ข้อเสนอแนะและอภิปรายผล	36
5.1.1 เรื่องทั่วไป	36
5.1.2 เรื่องการท่องเที่ยว	37
5.1.3 เรื่องของความยั่งยืน	38
5.1.4 ศาสตร์พระราชากับการท่องเที่ยวในชุมชน	39
5.1.5 เรื่องอื่น	39
5.2 ข้อเสนอแนะ	40
5.3 ข้อจำกัดในการทำวิจัย	41
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	41
บรรณานุกรม	43
ประวัติผู้วิจัย	45

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
2.1	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	11
4.1	แผนภาพตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว จ.ชุมพร	25

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ สามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่นๆ อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการแข่งขันรุนแรงขึ้นตามลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความอ่อนไหวง่ายจากปัจจัยลบทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานการณ์และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความท้าทายต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) เพราะเหตุนี้ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีบทบาทสำคัญต่อรายได้และเศรษฐกิจของประเทศ แต่เราควรที่จําคํานึงถึงความยั่งยืนที่เกิดขึ้นในระยะยาว โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐกิจไปสู่ภาคประชาชน เพื่อที่จะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปในชุมชน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นตัวนำ และให้ชาวบ้านเล็งเห็นถึงความสำคัญและแหล่งที่มาของรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว นอกจากนั้นแล้วในปัจจุบันนักท่องเที่ยวยังนิยมที่จะเดินทางท่องเที่ยวตามสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ หรือเป็นสถานที่แปลกใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครค้นพบมาก่อน ซึ่งเป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากในปัจจุบัน เหตุเพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากคนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน สร้างสรรค์ และพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดการเพิ่มมูลค่า และสงวนรักษาไว้ให้คงอยู่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ตามรอยศาสตร์พระราชา ซึ่งถือว่าเป็นการผสมผสานระหว่างแผนการตลาดของ ททท. ตามแนวคิด “Local Experience” หรือ “ประสบการณ์ท้องถิ่น” ที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจจากการเดินทางท่องเที่ยว รวมทั้งได้รับจากวิถีชุมชนต่างๆ กับ “ศาสตร์พระราชา” ซึ่งเป็นหลักในการทรงงานกับชุมชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช คือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ที่ปวงชนชาวไทยได้ซึมซับมาโดยตลอด นำไปสู่การ

จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้เติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้น โครงการดังกล่าวจึงเป็นการสืบสานพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน โดยเฉพาะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP – Sufficiency Economy Philosophy) อีกทางหนึ่งด้วย (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2560)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Sustainable Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” (วิระพล ทองมา, 2547) โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ ซึ่งในปัจจุบันเป็นกระแสที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับอัตลักษณ์และวิถีการใช้ชีวิตของคนในแต่ละชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยการท่องเที่ยวแบบนี้ยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมถึง เป็นการดูแลจัดการกันโดยคนในชุมชน และคนในชุมชนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยกันส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่น่าจดจำ

การท่องเที่ยวตามรอยศาสตร์พระราชา คือ การน้อมนำเอาศาสตร์ของพระราชาในเรื่องของการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา หลักการสำคัญในการทรงงานของพระองค์ท่านมาใช้ในการจัดการบริหารงานท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวของไทย โดยเป็นความยั่งยืนที่ยังช่วยรักษาฐานทรัพยากรทั้งในแง่ของธรรมชาติ และวิถีชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น เสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้จากการจับจ่ายใช้สอยภายในพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของชุมชน ในส่วนของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติก็จะได้ทราบถึงพระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พร้อมนำไปปรับใช้กับชีวิตของตนเองและชุมชน ให้มีการพัฒนาความเป็นอยู่ และธุรกิจแก่ชุมชนของตนเองในอนาคต ผู้วิจัยจึงขอน้อมนำพระราศดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตอนหนึ่งว่า “ประชาชนนั้นแหละที่เขามีความรู้เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคน เขาทำกันอย่างไร เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำกิจกรรม เขารู้ว่าตรงไหนควรเก็บรักษาไว้ แต่ที่เสียไปเพราะพวกไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ทำมานานแล้ว ทำให้ลืมว่าชีวิตมันเป็นไปโดยการกระทำที่ถูกต้อง” ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามรอยศาสตร์พระราชา นั้น จะสามารถสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งผ่านการจัดการรอบด้าน อาทิ การอนุรักษ์ทรัพยากร การรักษาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมความสะอาด ตลอดจนการจัดการด้านสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว

ที่สามารถเพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการพัฒนาจะเน้นให้ชุมชนร่วมคิดร่วมทำด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไต้หวันเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2536 ตามกระแสความสนใจของชาวไทยและชาวโลก เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเนื่องมาจากผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว ที่มีผลต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบัน ได้มีการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้นมากมาย ตามกระแสของการท่องเที่ยวและนโยบายของรัฐบาลที่เน้นเรื่อง Local Experience รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยเน้นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยคนในชุมชนช่วยกันบริหารจัดการและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมๆ กัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ก็เพื่อความยั่งยืนในระยะยาวของชุมชนในอนาคต โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกับ UNDP เพื่อค้นหาชุมชนต้นแบบที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางในการจัดการตามรอยศาสตร์พระราชาควคู่ ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้อำนาจ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และมอบรางวัลให้กับชุมชนที่มีการน้อมนำเอาศาสตร์พระราชาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นสามารถนำไปปฏิบัติตาม และสามารถสร้างความยั่งยืนให้ชุมชนได้

ที่ผ่านมาได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากมาย ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าการจัดการการท่องเที่ยวของคนในชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยกตัวอย่างของงานวิจัย “การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา” พบว่ากระบวนการคิดแบบยั่งยืนคือการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ประโยชน์ทางรายได้ (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557) และ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนโอโยทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดจากการที่ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่มั่นคงภายในชุมชน ประชาชนทุกคนจึงมีหน้าที่รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน (ชนรัตน์ รัตนพงศ์ธร, ทรงวิทย์ เจริญกิจชนลาภ และ ชารณี นวสันธิ์, 2560)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบชุมชนตามแนวศาสตร์พระราช ของวิสาหกิจชุมชน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็น 1 ใน 4 ของชุมชนที่ได้รับรางวัลศาสตร์พระราช ทั้งนี้เหตุผลสำคัญในการเลือกศึกษาวิสาหกิจชุมชน อำเภอปะทิว เนื่องจากชุมชนนี้

เป็นชุมชนที่มีพื้นฐานในการทำอาชีพประมง ดำรงชีวิตเรียบง่าย ไม่เคยรู้จักหรือดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวมาก่อน

แต่หลังจากที่เริ่มเป็นการท่องเที่ยวชุมชนโดยจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจนั้น ได้มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจการการท่องเที่ยวที่ทำโดยคนในชุมชน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลปากคลอง ตำบลสะพลี ตำบลชุมโค และตำบลบางสน ก็ได้รวมกลุ่มกันการท่องเที่ยวที่เป็นวิธีการในการอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความเป็นวิถีชุมชน ดังนั้นเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอปะทิว และ ยังได้รับคัดเลือกเป็นหนึ่งในสี่ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามรอยศาสตร์พระราชา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยมีคำถามที่สำคัญคือ ชุมชนสามารถนำเอาศาสตร์พระราชามาใช้เป็นแนวคิดและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร จนสามารถเป็น 1 ใน 4 ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ UNDP เพื่อที่จะได้นำหลักการและวิธีคิดไปพัฒนาและปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความยั่งยืนและอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการศึกษานี้จะเป็ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการนำข้อมูลไปสานต่อและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นๆ ต่อไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และสามารถพึ่งตนเองได้จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการและลักษณะทางกายภาพของการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปะทิว ภายใต้หลักศาสตร์พระราชา
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปะทิว ภายใต้หลักศาสตร์พระราชา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวชุมชน

1.3 ขอบเขตในงานวิจัย

ขอบเขตงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ทำการศึกษารวมชนบริเวณโดยรอบ อำเภอปะทิว (ตำบลชุมโค ตำบลปากคลอง ตำบลสะพลี ตำบลบางสน) จังหวัดชุมพร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาทางองค์ประกอบทางกายภาพของการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน รูปแบบแนวคิดในการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนและเป็นชุมชนต้นแบบในการใช้ศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางในการพัฒนา

3. ขอบเขตด้านประชากร ในกรวิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม

- ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนชุมชน และผู้นำชุมชน อำเภอปะทิว
- ผู้ประกอบธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียทางการท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร
- กลุ่มชาวบ้านที่อยู่บริเวณอำเภอปะทิว

1.4 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise) วิสาหกิจชุมชน หมายถึงกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นรูปนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (WTO, 1998) โดยมีหลัก 5 ประการคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีกระจายในทุกภาคส่วน

3. ศาสตร์พระราชา (King's Philosophy) คือ ศาสตร์พระราชาของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ก็คือ องค์ความรู้ที่ว่าด้วยเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ครอบคลุมในทุกมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม พระราชประสงค์ของพระองค์ คือ การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และด้านจิตใจของประชาชนคนไทยเป็นสำคัญ “เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือนักพัฒนา

จะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติและเป็นเรื่องของจิตใจ” (พระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากหนังสือพระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา พ.ศ. 2554)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว โดยใช้หลักวิธีคิดตามแนวศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการวิจัย
2. เพื่อใช้ข้อมูลเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่น ได้นำไปปรับใช้และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน
3. เพื่อให้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินการธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชน และจะได้เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการของชุมชนอื่นต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้แนวความคิดศาสตร์พระราช และมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - การขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - ความหมายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
4. แนวความคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราช
 - แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราช
 - องค์ประกอบของศาสตร์พระราช
5. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนตามแนวศาสตร์พระราช
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism – CBT) เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องธรรมรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยว โดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม (ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน) โดยมีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การแบ่งปันผลประโยชน์และการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน

ลินด์ส์ โรบิต (2547) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) หมายถึง “ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ” ทั้งนี้ความหมายเชิงปฏิบัติการดังกล่าวได้ถูกเขียนขึ้นภายใต้ข้อสรุปที่เกิดจากการดำเนินงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน และเพื่อชุมชน อันเป็นความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism identity) ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนที่ถูกท่องเที่ยว

2.1.2 การขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การการท่องเที่ยวโลก UNWTO ได้พยากรณ์ว่าปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,600 ล้านคน โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีรายได้มากขึ้น การศึกษาสูงขึ้น มีความต้องการประสบการณ์การท่องเที่ยวที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Thai Tourism Scenario กองวิจัยการตลาด ททท.)

กระแสการพัฒนายั่งยืนของโลก เมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก หรือ “Earth Summit” เมื่อปี 2535 ที่ เมืองริโอ เดอ จานโร ประเทศบราซิล มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ ประกอบด้วย

- กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
- กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้
- กระแสความต้องการพัฒนาคน

จากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวในการการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา

ดังนั้นแนวคิดในการนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่นี้จึงมีชื่อเรียกอย่างหลากหลาย เช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมีนัยยะเชิงความหมายที่เข้าใกล้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และบางครั้งอาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community-based Ecotourism) ซึ่งโดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นคำที่ใช้เรียกการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักแต่ในการอ้างอิงอย่างเป็นทางการยังไม่มีชื่อภาษาไทย บางครั้งก็เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2.1 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ (2561) การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความตระหนักถึงผลกระทบทางลบที่เกิดจากการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเสรีนิยมต่อสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ People, Prosperity, Planet, Peace และ Partnership ซึ่งมีนัยยะว่าการดำเนินการด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมก็คือ “โลก” ซึ่งมีการศึกษาไว้ว่า หากเราจะพัฒนาและใช้ชีวิตแบบประเทศที่เจริญแล้วต่าง ๆ เช่น ประเทศในยุโรป เราจะต้องโลกอีก 3 ไบมารองรับการพัฒนาแบบนั้น ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ความจริงก็คือเราต้องพัฒนาภายใต้ข้อจำกัดของระบบนิเวศของเรานั้นเองซึ่งประเทศไทยได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานคิดในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ รวมถึงศาสตร์ของพระราชานในด้านต่างๆ ที่สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ทั้ง 5 กลุ่ม โดยพบว่าล้วนเป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร หรือในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้เคยทรงงานไว้แล้วทั้งสิ้นสืบเนื่องมาจากการที่ทิศทางการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกหลังยุคที่อังกฤษปฏิวัติอุตสาหกรรม ทั่วโลกก็เน้นหนักไปในแง่ของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม โดยที่มิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน ซึ่งในส่วนของประเทศไทยที่เป็นสังคมเกษตรกรรมนั้น ได้มีความตระหนักถึงการพัฒนาที่เติบโตเร็วแต่ไม่มีความยั่งยืน เนื่องจากการนำทรัพยากรที่ไม่มีในท้องถิ่นมาผลิตให้ประเทศมีความทัดเทียมกับประเทศอื่นนั้น โดยเฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำรัสให้ คนไทยใช้ชีวิตแบบพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ รู้จักหน้าที่ของตนว่าควรดำเนินชีวิตอย่างไร รวมทั้ง การนำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มาจัดสรรและพัฒนาให้กับชุมชนของตัวเอง เพื่อที่จะได้ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น และสามารถยืนได้ด้วยขาตัวเอง เน้นความพออยู่พอกิน การพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลาง มีความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.2 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

เมื่อ วนศ์บุญสิน (2538) การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังๆ ด้วยทั้งนี้มาตรฐานการครองชีพที่เลียดความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังๆ ด้วยทั้งนี้มาตรฐานการการครองชีพที่เลียดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long Term Sustainability) รวมถึงการครอบคลุมมาตรการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับคนรุ่นหลัง โดยอย่างน้อยให้มากกว่าพอกับชนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับมาและเป็นการพัฒนาที่กระจายที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก โดยรวมเพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง

World Commission on Environment (2526) พุคถึงความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ภาษาอังกฤษเรียกว่า Sustainable Development คือ รูปแบบของการพัฒนา

ที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง”

ป.อ.ปยุตโต (2541) การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือการทำให้งิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ”

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.1 ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวของกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่สุดอย่างยั่งยืนยาว

ที่ประชุมGlobe (1990) ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้ มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย”

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2539) กล่าวว่าไว้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นคำศัพท์ของการพัฒนาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุของความกดดันที่เกิดจากความไม่สมดุลระหว่างการเร่งรัดพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและการเร่งรัดการลงทุนและใช้วัสดุจากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ขอบเขตจึงเป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมเสื่อมโทรม ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยกว้างขึ้น คนยากจนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆกับความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ (2554) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการอื่นๆทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว

ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ

2.3.2 หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

อุยวาคี พูลพิพัฒน์(2545)การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการ ดังนี้

- การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using Resource Sustainable) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว
- การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
- การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) สังคม และวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต
- การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย
- เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว
- การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา
- เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว
- ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

- การวิจัยและติดตามผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพ ในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

องค์การท่องเที่ยวโลก(WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น “ได้รับการคาดหมายให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะ ในขณะเดียวกัน ก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่างๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

เซอร์ลี อีเบอร์ (Shirley Eber) กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

- อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอ หรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุง ให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มีมากเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

- ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over- consumption and waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิกูลต้องหาวิธีการจัดการ โดยการแยกประเภทขยะ ขยะแห้งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse Renew Recycle) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และนำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

- รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้อง วางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

- ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาคจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น
- นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้นเป็นการสร้างรายกระจายสู่ ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น
- การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) ต้อง ร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
- มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้อง มีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือถึงการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน
- การพัฒนาบุคลากร (Training staff) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนับเป็นการพัฒนาบุคลากรใน องค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว
- การจัดเตรียมข้อมูล คู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) ต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการ การขายให้พร้อมและเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

- ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแห่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวโดยจะต้องมีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดยการสอบถามผู้ให้บริการ โดยตรงการสอบถามเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

2.3.3 ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

อุยวาคี พูลพิพัฒนผล(2545)การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีลักษณะ ดังนี้

- เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถมอบประสบการณ์ันทนาการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว
- เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเน้นคุณภาพของสามส่วนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
- เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล (Balance) หมายถึงความสมดุลระหว่างความต้องการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากร

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา

ประยูรท์ จันทรโอชา ได้กล่าวว่า แนวคิดของศาสตร์พระราชาคือ การใช้หลักประชาชนเป็นศูนย์กลางมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ ประชาชนมีส่วนร่วม และได้ประโยชน์จากการพัฒนาอย่างแท้จริง ให้มีความ อยู่ดี กินดี

2.4.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา

อานนท์ สักคีวีรวิชัย (2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของศาสตร์พระราชาวีว่า ศาสตร์พระราชาประกอบด้วยสี่องค์ประกอบสำคัญดังนี้

- จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะหลักการนำทาง ประกอบด้วย สามห่วง สองฐาน คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัว มีความรู้และมีคุณธรรม
- วิธีการของศาสตร์พระราชาคือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยต้องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเข้าใจ หมายถึง การใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การใช้และแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์และการวิจัย การทดลองใช้จนได้ผลจริงก่อน เข้าถึง หมายถึง การระเบิดจากข้างใน เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา และสร้างปัญญาสังคมพัฒนา หมายถึง การพัฒนาที่ประชาชนเริ่มต้นด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้
 - การประยุกต์แห่งศาสตร์พระราชา ต้องทำให้ด้วยความรัก ความปรารถนา และด้วยใจ ต้องประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน ไม่ยึดติดตำรา ปรับตามบุคคล ภูมิสังคม สภาพพื้นที่และสถานการณ์ ตัวอย่างของการประยุกต์แห่งศาสตร์พระราชาได้แก่ โครงการพระราชดำริกว่า 4000 โครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่ แก้มลิง แก้มลิง ฝนหลวง กังหันน้ำชัยพัฒนา ภูเขาแฝก เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ สถานีวิทยุ อส ถนนวงแหวน ถนนรัชดาภิเษก ทางด่วนลอยฟ้าถนนบรมราชชนนี สะพานพระราม 8 ฟอนท์ไทย จิตรลดา และเสาอากาศสุธี เป็นต้น
 - ผลลัพธ์ ของศาสตร์พระราชา คือแผ่นดิน โดยธรรมและประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามตามพระปฐมบรมราชโองการ พออยู่พอกิน และ รู้รักสามัคคี อันเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามแนวศาสตร์พระราชา

ยุทธศักดิ์ สุภสร (2560) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามศาสตร์พระราชา คือเน้นการดำเนินการการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืนและคาดว่าโครงการจะสามารถสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยผ่านการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแบบ Local Experience ให้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง

นาเดีย ราชิต (2560) ผู้แทนผู้บริหาร โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก กล่าวว่า หัวใจหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวศาสตร์พระราชา คือ การพัฒนาให้ชุมชนสามารถสร้าง รายได้ได้ด้วยตนเองและมีชีวิตที่ยั่งยืน

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษางานวิจัยมุ่งเน้นการนำเอาหลักศาสตร์พระราชามาปรับใช้ในการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งกับชุมชน ชาวบ้าน และทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นงานวิจัยที่นำมาทบทวน จะมีการ ศึกษาใน 3 ประเด็นคือ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโลกไทร จังหวัดพังงา โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาถึงศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้าน โลกไทร 2. วิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้าน โลกไทร พบว่า องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ ศักยภาพทางการท่องเที่ยว กระบวนการความคิดแบบยั่งยืนในการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกันกับการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นที่จะใช้การท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ มากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดต้นทุนทางรายได้

มาศสุภา นิมบุญจาซ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีผลต่อความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาชันหนอกว้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาชันหนอกว้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม) 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาชันหนอกว้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม) 3) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่มีต่อองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาชันหนอกว้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม) พบว่า ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่มีต่อองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาชันหนอกว้าว พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านกิจกรรม โดยรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมเป็นด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา คือด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยสถานที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีความสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดมา คือ ด้านที่พักโดยสถานที่ตั้งของที่พักมีความสะอาดและมีความปลอดภัย เป็นด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด ด้านเส้นทางคมนาคม โดยการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้หลายเส้นทาง มีรถโดยสารสาธารณะให้บริการสม่ำเสมอ และมีเส้นทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้สะดวกมีความสำคัญมากที่สุด ด้านการบริการการท่องเที่ยวโดยผ่านพบข้อมูล

มีคุณภาพ, ความชัดเจนและเนื้อหาครบถ้วนมีความสำคัญมากที่สุด และด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว โดยจุดชมวิว มีความสำคัญมากที่สุดผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาสันหนอก้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม) พบว่า ชาวบ้านในเขตพื้นที่ตำบลปรังเผล อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการติดตาม และประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลค่าใช้จ่ายในกิจกรรม/โครงการสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเสนอความคิด โดยการมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม มีความสำคัญมากที่สุด ลำดับถัดมา คือ ด้านการร่วมตัดสินใจ โดยมีโอกาสดำเนินการได้ลงมติในการเข้าร่วมประชุมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว มีความสำคัญมากที่สุด และด้านการร่วมปฏิบัติ โดยปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือมาตรการในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว มีความสำคัญมากที่สุดผลการศึกษาระดับการประกอบทางการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาสันหนอก้าว (อุทยานแห่งชาติเขาแหลม) พบว่า ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยรวมแตกต่างกัน

สุมาลี นันทศิริพล (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง เป้าหมายเชิงพฤติกรรมของชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการตลาดเพื่อสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาแนวคิดและเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยพบว่า เป้าหมายของการท่องเที่ยวชุมชนมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของผู้วิจัยคือ

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องอาศัยองค์ประกอบหลักจากคนในชุมชนมีส่วนร่วมช่วยกันในการรักษาทรัพยากร ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามความรู้ความสามารถที่ชุมชนมี โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นหนึ่งในศาสตร์ของพระราชฯ ที่ว่า ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีจากทรัพยากรธรรมชาติที่ตนเองมี

2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิด ความสัมพันธ์ในมิติของ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

3. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในด้านการศึกษา คือการ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนานั้น จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว และชาวบ้านสามารถมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวได้ โดยไม่ต้องพึ่งพากรัฐบาลหรือเอกชน ขอเพียงแต่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เอาความรู้ที่แต่ละคนมีมาแบ่งปัน และดำเนินการตามแบบของความพอเพียง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ห้วงวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในพื้นที่ 4 ตำบล ของอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก การบันทึกและนำข้อมูลมาทำวิเคราะห์ จะดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
 - เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย
 - การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - ขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูล
 - การดำเนินการบันทึกข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการนำเอาหลักปรัชญาศาสตร์ พระราชามาผนวกกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เน้นเรื่องการเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา โดยที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทของตนเองผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จะส่งผลและก่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน โดยไม่มีการเอาเปรียบทางผลประโยชน์จากนายทุน เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจงควบคู่กับการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เกี่ยวกับความเข้าใจในการนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้กับการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนว่าก่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างไร สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างละเอียดเกี่ยวกับกรณีที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง ซึ่งข้อดีของการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ สามารถถ่ายทอดให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจความเป็นจริงได้อย่างลุ่มลึกและกระจ่างชัดสามารถดำเนินการศึกษาวิจัยได้ภายใต้สภาวะการณ์ที่นักวิจัยไม่สามารถควบคุม คาดหมาย หรือจัดการทุกสิ่งทุกอย่าง ให้เป็นไปตามความต้องการได้ เป็นต้น (องอาจ นัยวัฒน์, 2551) การวิจัยนี้เป็นการมุ่งเน้นศึกษาถึงประเด็นของแนวคิดศาสตร์พระราช่า ซึ่งมีการศึกษาวิจัยไม่กว้างขวาง แต่มีลักษณะเฉพาะเจาะลึกกับชุมชนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีขอบเขตเฉพาะจนอกจากนี้ผู้วิจัยสามารถออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ข้อมูลหรือคำตอบที่อยู่ในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเป็นอิสระในการให้ข้อมูลด้วย

3.1.2 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลชุมโค ตำบลปากคลอง ตำบลสะพลี ตำบลบางสน อำเภอปะทิว จ.ชุมพร โดยการแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์ครั้งละ จำนวน 7-10คน จำนวน 4 กลุ่ม ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน

3.1.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5คน

- นายอำเภอปะทิว
- ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอปะทิว
- ผู้นำชุมชนจำนวน 3คน

3.1.2.2 กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลการวิจัย

- ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร
- นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร
- ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวบริเวณอำเภอปะทิวจำนวน 3 ราย

3.1.2.3 ชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในแต่ละตำบลทั้ง 4 ตำบล สนทนากลุ่มกลุ่มละ

7-10 คน

3.1.3 พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย

พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือพื้นที่ใน 4 ตำบล ของอำเภอปะทิว ได้แก่ ตำบลชุมโค ตำบลปากคลอง ตำบลสะพลี และตำบลบางสน

3.1.4 เวลาในการศึกษาวิจัย

เดือน สิงหาคม ถึง เดือนกันยายน 2561

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสังเกต จากการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการเรื่องท่องเที่ยว
- แบบสัมภาษณ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในเรื่องการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเครื่องมือของทรัพยากรในชุมชน

2. การดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เอกสารการได้รับรางวัลต่างๆ แนวทางการบริหารจัดการของชุมชน ประวัติของผู้นำชุมชน

3. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

- การสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วม คือผู้วิจัยจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและแสดงตัวว่าเป็นผู้วิจัย และไม่มีส่วนร่วมคือผู้วิจัยจะสังเกตการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชนโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม
- การสัมภาษณ์ อย่างเป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม โดยเกิดจากความสมัครใจและไม่มีการบังคับหรือชี้นำใดๆ ในการให้ข้อมูล

4. การบันทึกข้อมูล

- การบันทึกข้อมูลใช้แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก ซึ่งในการสัมภาษณ์บางกรณีใช้เครื่องบันทึกข้อมูล ใช้กล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพ
- นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกมาจัดหมวดหมู่คำตอบตามเนื้อหาของงานวิจัย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแยกเป็นประเด็นตามขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการจะทราบ โดยนำเอาทฤษฎีเรื่องความยั่งยืน และ ท่องเที่ยวชุมชนมาประยุกต์ในการวิเคราะห์

การจัดการข้อมูลจะใช้วิธีการแบบสามเส้า (Data Triangulation) สุภางค์ จันทวานิช (2552) คือ การไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ได้มาตั้งแต่แรกเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยต้องมีวิธีตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือถ้าเปลี่ยนบุคคลที่ให้ข้อมูลข้อมูลนั้นจะเหมือนเดิมหรือไม่
2. ตรวจสอบด้านวิธีรวบรวม คือ การรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

3.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างการนำศาสตร์พระราชานในเรื่องของการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา หลักในการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการจัดการบริหารการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว โดยที่คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และเห็นถึงความสำคัญของรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยยังคงรักษารากฐานของทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนไว้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อที่ผู้สนใจจะได้นำไปปรับใช้และพัฒนา จวบจนสร้างรายได้ให้ชุมชนจากการท่องเที่ยวได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำเอาหลักศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืนว่าสามารถทำได้อย่างไรและผลของการนำเอาหลักของศาสตร์พระราชามาใช้นั้นจะช่วยให้ชาวบ้านและชุมชนบริเวณนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างไร โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนบริเวณอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เป็นต้นแบบของการทำวิจัย เนื่องจากจากชุมชนอำเภอปะทิวนี้ ได้รับคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัลศาสตร์พระราชาราชของจังหวัดชุมพร

ส่วนที่ 1 เรื่องทั่วไป

เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนบริเวณ อ.ปะทิว ก่อนที่จะมาดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่าเป็นอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและทราบความเป็นมาเป็นอย่างดีคือ นายวัชรินทร์ แสวงการ เจ้าของโฮมสเตย์ท่องเที่ยวใหญ่ และนายสมโชค พันธุ์รัตน์ ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว ได้ข้อมูลว่า จากเดิมที่ทำอาชีพประมงพื้นบ้าน ชาวบ้านก็เริ่มสนใจการท่องเที่ยวเนื่องจากเห็นต้นแบบของการท่องเที่ยวว่าชุมชนสามารถทำได้โดยเข้าร่วมกิจกรรมกับท่องเที่ยวชุมชน โดยเริ่มจากที่บ้านของตัวเอง คือ ต.บางสน ซึ่งมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบังมาช่วยในการเริ่มต้น หลังจากนั้นก็มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา โดยหลายๆ หน่วยงานก็มีแนวคิดที่จะรวมประมงพื้นบ้านกับการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน จึงทำให้การดำเนินการจัดการบริหารของชุมชนเป็นรูปร่างเร็วขึ้น หลังจากนั้นจึงได้จับกลุ่มชาวบ้าน 3 ตำบล คือ ต.บางสน ต.สะพลี ต.ชุมโค แต่ในส่วนของ ต.ปากคลอง เริ่มมาเข้าร่วมภายหลัง โดยจัดตั้งเป็นการท่องเที่ยวเครือข่ายชุมชน อ.ปะทิวขึ้น และพอเกิดการรวมกลุ่มกันชุมชนก็เริ่มที่จะจัดการตัวเองได้ โดยสามารถใช้ทรัพยากรของเครือข่ายเข้ามาเชื่อมโยง การจัดการโดยภาพรวมเน้นการจัดการกิจกรรมที่แต่เม่จัดเป็น event ครั้งคราว เช่น สร้างบ้านปลาจากศาลพระภูมิ หรือมัจฉาสตรีท แต่ปัจจุบันชาวปะทิวได้เน้นถึงความยั่งยืน โดยเริ่มทำทุกอย่างต่อเนื่องและเป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมของตนเอง จากพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางทะเล ขยับขยายต่อยอดเป็นการท่องเที่ยววิถีชุมชน พร้อมนำเสนอความสวยงามของพื้นที่ วิถีชีวิตชุมชน และการเป็นชาวประมงพื้นบ้าน ที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเรียนรู้ทั้งประวัติความเป็นมา และการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพื้นที่ ที่ชาวประชาจะไม่มีวันลืมเลือน

ภาพที่ 4.1 แผนภาพตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว จ.ชุมพร

โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวจัดการเรื่องทรัพยากร โดยเฉพาะเรื่องโรงรับจำนำปู ที่เป็น ส่วนที่เห็นได้ชัด คือนักท่องเที่ยวก็ได้ปล่อยลูกปูกลับลงสู่ทะเล และชาวบ้านได้ปริมาณลูกปูกลับมา ทำรายได้มากขึ้น จึงเกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรสู่การท่องเที่ยว โดย 80% ของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณ อ.ปะทิว ทำอาชีพประมง และปัจจุบันก็ยังทำการท่องเที่ยวผ่านวิถีชุมชน และมีการเติมเต็มเรื่องการทำงานด้านอนุรักษ์ และคำว่าศาสตร์พระราชาทอนแรกอาจจะยังไม่ได้คิด แต่ยกตัวอย่างเรื่องโรงรับจำนำปู ท่าน ได้ทำมาก่อนและเรามาสานต่อในเรื่องที่ท่านทำ หรือเรื่อง การอนุรักษ์ที่ชาวบ้านได้ทำอยู่ อาทิ การทำบ้านปลา ก็ทำให้ปลาเข้ามาขยายพันธุ์บริเวณฝั่งมากขึ้น ทำให้ สิ่งที่ดีอย่างมีคุณค่ามากขึ้น สิ่งนี้เองก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านคิดว่าสามารถลดต้นทุน ไม่ต้องเสียเงินมาก และ ในปัจจุบัน เรื่องของงานอนุรักษ์ยังคงดำเนินเป็นหลักแต่เรื่องการท่องเที่ยวเป็นเพียงการช่วยเสริมที่ ทำให้ชุมชนยังดำเนินไปได้

ในปัจจุบัน ชาวบ้านมีรายได้ที่ค่อนข้างมั่นคงและยั่งยืน โดยคนในชุมชนสามารถมีรายได้ จากวิถีของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นความยั่งยืน เพราะแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ไม่เหมือนกัน โดยกระบวนการเป็นการร่วมกันกันในเครือข่ายที่สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่ตลอด ซึ่งถือเป็นการบริหารจัดการ โดยคนในชุมชน และตอนนี้ชุมชน สามารถที่จะยื่นหยัดอยู่ได้ ที่ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการมีรายได้ ไม่ว่าจะจำเป็น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่อยู่ในชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักเป็นกลุ่มที่ไม่ได้มาจากการศึกษาดูงาน เป็นการท่องเที่ยว เพื่อมาเที่ยว และทุกๆ กิจกรรมชุมชนทำด้วยตัวเอง โดยการถอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชุมชนไปสู่คน อื่นได้ ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการรับรู้การจัดการงานชุมชนและสามารถถ่ายทอดไปสู่คนอื่นได้

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน

4.1 ส่วนที่ 1 เรื่องทั่วไป

ชุมชนประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนเรื่องใด อย่างไรบ้าง

นายชนนัท พรพพิภาสนายอำเภอปะทิว ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารชุมชนไว้ว่า “ความสำเร็จของอำเภอปะทิวที่เด่นชัดคือเรื่องของท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยที่ชุมชนได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย อาทิ ศาสตร์พระราชา ซึ่งถือว่าเป็นรางวัลที่มีเกียรติและทรงคุณค่ามาก รวมถึงชาวบ้านในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและช่วยกันพัฒนาชุมชนของตนเอง”

นายสมโชค พันธรัตน์ ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน อ.ปะทิว ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนว่า “ชุมชนสามารถรวมตัวกันบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการเรื่องการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเล เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่มีอาชีพพื้นบ้านคือการทำประมง ออกเรือหาปลา แต่ชาวบ้านได้มารวมกลุ่มกันเพื่อจัดการคิดค้นหาวิธีที่จะทำให้สิ่งมีชีวิตในทะเล อาทิเช่น ปลา ปู ปลาหมึก มีมากขึ้นโดยที่ไม่ได้มุ่งเน้นแต่ประโยชน์ส่วนตัวคน แต่นำเอาความรู้ที่มีมาผนวกกับการให้ความรู้ของหน่วยงานต่างๆ มาใช้ ควบคู่ไปกับศาสตร์ของพระราชา โดยเริ่มจากการสร้างซั้งปลาในทะเล การทำโรงรับจำนำปู อ่างถึงเมื่อปี 2520 ชาวประมงบริเวณ อ.ปะทิว สามารถหาอาหารทะเลมาขายได้วันละ 200 ถึง 300 กิโลกรัม แต่พอมาช่วงหลังเริ่มมีประมงพาณิชย์เข้ามา ทำให้ชาวบ้านทำมาหากินได้น้อยลง ชาวบ้านเลยมารวมกลุ่มกัน โดยยึดหลักความพอเพียง พอประมาณ จนปัจจุบันสามารถใช้สิ่งเหล่านี้ทำเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ ส่งเสริมรายได้ช่องทางหนึ่ง และจนมาถึงวันนี้ทางภาครัฐได้เห็นความเติบโตของชุมชนและมีหลายหน่วยงานที่พากันเข้ามาศึกษาอย่างต่อเนื่อง”

กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลการวิจัย โดยเริ่มจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่เข้ามามีส่วนในการช่วยพัฒนาและโปรโมทให้ชุมชนได้รับรางวัลศาสตร์พระราชานั้นนางวิริยา แก่นแก้ว ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร ได้ให้ความเห็นว่า “การจัดการของชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืนเนื่องจากการดำเนินการบริหารจัดการทำโดยคนในชุมชนไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างมากในอนาคตและสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่น เพราะเป็นการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมโดยที่ชาวบ้านทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม และ นายกสภาคมธุรกิจ การท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเห็นว่าชุมชนอำเภอปะทิว ถือว่าประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านทรัพยากรธรรมชาติที่ตนเองมี โดยไม่ได้มุ่งเน้นผลกำไร แต่เน้นเรื่องความพอเพียง และความยั่งยืน”

กลุ่มชาวบ้าน ต.ชุมโค และ ต.สะพลี ที่อยู่ในพื้นที่ ได้ให้ความเห็นว่า “การจัดการชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาจากความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านในแต่ละตำบล ที่มีจุดเด่นไม่เหมือนกัน จากพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางทะเล ขยับขยายต่อยอดเป็นการ

ท่องเที่ยววิถีชุมชน พร้อมนำเสนอความสวยงามของพื้นที่ วิถีชีวิตชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชม “ชาวสะพลีนั้น อาชีพคือการเป็นชาวประมงพื้นบ้าน แต่ปัจจุบันเราได้รวมกลุ่มกัน โดยมีผู้นำคือลุงเช็ค (นายณรงค์ ม่วงทองคำ) ได้ทำโรงรับจำนำปู ให้ชาวบ้านเอาปูไข่มมาฝากไว้เพื่อนำไปปล่อยขยายพันธุ์ในทะเล แต่ได้รับความสนใจจากคนทั่วไปจนถึงนักท่องเที่ยวที่ต่างเดินทางเข้ามาเยี่ยมเพราะไม่เคยเห็น ปัจจุบันบ้านลุงเช็คพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเรียนรู้ รวมถึงเราได้นำเอาหลักของพ่อหลวงมาใช้คือความพอเพียง ทำให้เราอยู่ดีกินดี มีรายได้เพิ่ม”

นายณรงค์ ม่วงทองคำ หรือ ดร.เช็ค ได้ให้ความเห็นว่า “ความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชน คือชาวบ้านเข้ามาร่วมแรงร่วมใจกันทำสิ่งที่ลุงได้ทำเอาไว้ คือ โรงรับจำนำปูมาซึ่งลุงริเริ่มทำมาตั้งแต่ปี 57 ตอนแรกชาวบ้านก็ไม่คิดว่าทำแล้วจะเป็นอย่างไร แต่พอเค้าได้เห็นสิ่งที่เราทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ ก็เลยเข้ามาช่วยกัน เพราะชาวบ้านกลุ่มเรานั้นเป็นชาวประมงทั้งหมด เราไม่เคยทำเรื่องท่องเที่ยว แต่พอมีหน่วยงานเข้ามาแนะนำเราก็งสนใจ และทำอาชีพของตนเองมารวมกับท่องเที่ยวได้ โดยเราได้เปิดศูนย์มัณฑลศรียาให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้”

นายอเนก จันบุญศรี นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร ได้ให้ความเห็นว่า “ปัจจุบันจังหวัดชุมพรกำลังเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวสนใจเดินทางเข้ามาในพื้นที่ โดยการเดินทางเริ่มมีความสะดวกมากขึ้น และกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่ม FIT (Free Individual Traveler) คือกลุ่มที่นิยมเดินทางมาเที่ยวเอง ดังนั้นการท่องเที่ยวชุมชนจึงได้รับการนิยม โดยชุมชนบริเวณอำเภอปะทิว ก็ถือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี โดยชุมชนถือว่าประสบความสำเร็จที่สามารถนำนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในชุมชนได้ โดยเน้นกิจกรรมที่เป็นของชุมชนเช่น ล่องเรือชมป่าโกงกาง หาหอย ปล่อยปู ซึ่งเกิดจากการที่ชาวบ้านได้มารวมกลุ่มกันทำ โดยที่ยังไม่ทิ้งอาชีพเดิมเพียงแต่ทำเรื่องท่องเที่ยวเสริมเข้ามา”

4.2 ส่วนที่ 2 เรื่องการท่องเที่ยว

4.2.1 ในด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันชุมชนของท่านมีส่วนร่วมหรือมีการดำเนินการอะไรร่วมกันบ้าง

นายพนา คงหมั่น ผู้นำชุมชน ต.ปากคลอง และผู้ใหญ่ทิว บุญพา ผู้นำชุมชน ต.ชุมโค ได้ให้ความเห็นว่า “ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวเปลี่ยนไป โดยรัฐบาลหันมาส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเล็กๆ และชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านและชุมชนมีโอกาสที่เข้ามามีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว จากเดิมที่ทำอาชีพประมง ก็จะมาจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ตำบลสะพลีมีการ

ปล่อยลูกปลูงสู่ทะเล ตำบลบางสนและตำบลปากคลองมีการล่องเรือชมป่าโกงกาง ปลุกป่า หาดหอย รับประทานอาหารซีฟู้ดสดๆ จากฝีมือของชาวบ้าน ต.ชุมโค มีกิจกรรมปลุกป่าชายเลนและรายได้ทั้งหมด ก็คืนกลับสู่ชาวบ้านและชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นและทำให้ชาวบ้านชาวบ้านรู้สึกว่าเขา คือส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยสามารถเพิ่มรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับ คนชุมชนเช่น สานใบจาก ทำน้ำตาลมะพร้าว สอนทำอาหารพริกที่โฮมสเตย์ของชุมชน

นายสมโชค พันธุ์รัตน์ ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติม ว่า “ปกติแต่เดิมเราก็ทำอาชีพประมงที่ต้องออกเรือหาปลา หาหมึกกันทุกวัน ซึ่งตกเย็นก็ไม่มีอะไรทำ เพราะเราก็เป็นชาวประมง แต่พอมาทำเรื่องท่องเที่ยวชุมชนเราก็ต้องทำงานร่วมกันมากขึ้นว่าวันนี้เราจะมี นักท่องเที่ยวเข้ามา เราจะทำอะไรกันดี บ้านนั้นมีอะไร บ้านนี้มีอะไร เอามาเสนอกัน ละชุมชนไหนมี อะไรเราก็ส่งนักท่องเที่ยวเข้าไปเพื่อให้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และตรงไหนที่ยังต้องพัฒนาเราก็มา คุยกันว่าเราพอจะคุยกับหน่วยงานไหนได้ที่เขาพอจะช่วยเรา”

4.2.2 ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนของท่านอย่างไร

กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร และ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แสดงความเห็นตรงกันว่า “การท่องเที่ยวเข้ามาจะทำให้ชาวบ้านที่รายได้เข้าสู่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยนักท่องเที่ยว จะเดินทางเข้ามารับประทานอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงทำกิจกรรมในชุมชน ซึ่งจะเป็ นการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มชาวบ้านอีกทางนอกเหนือจากการทำอาชีพประมง” นอกจากนี้ผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร ยังเสริมอีกว่า “แต่เราไม่เคยสนับสนุนหรือส่งเสริมให้ ยกเลิกการทำประมง ทาง ททท. ยังคงให้ชาวบ้านยึดในอาชีพหลักที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ เพียงแต่ โอกาสที่เราหันมาทำท่องเที่ยวคือรายได้เสริม ที่จะทำให้เรามีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึง Trend ของการ ท่องเที่ยวตามกระแสโลกปัจจุบัน เราต้องการความสด ความแปลกใหม่ ซึ่งชุมชนนั้นสามารถตอบโจทย์ ได้อย่างดี”

ชาวบ้าน ต.สะพลี ได้ให้ความเห็นว่า “ชาวบ้านบางคนยังไม่กล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เรื่องการท่องเที่ยวว่าทำแล้วดีไหม แต่ว่าพอเห็นตัวอย่างที่กลุ่มได้ทำแล้วมีรายได้เพิ่มขึ้นก็สนใจอยาก เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น เราก็อยากต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาให้มีความรู้สึกอบอุ่นเหมือน เป็นบ้านของตัวเอง นั่งทานข้าวด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันก็มีหลายคนที่ยกย่องเป็นแกนนำและให้คำแนะนำใน การท่องเที่ยวด้วย” ส่วนชาวบ้าน ต.ปากคลอง ได้ให้ความเห็นว่า “ของเรานั้นส่วนใหญ่เค้าจะมากิน ปูห้อยขา ไปดำนน้ำที่เกาะ บางทีมากับทัวร์เราก็ไม่ได้รายได้ แต่เดี๋ยวนี้ออกรวมกลุ่มกันทำเองนักท่องเที่ยว ก็มาใช้ของเรามากขึ้น”

4.2.3 ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวสามารถทำควบคู่ไปกับอาชีพของคนในชุมชนที่ทำอยู่ได้หรือไม่

นายณรงค์ ม่วงทองคำ ผู้นำชุมชนต.สะพลี ได้ให้ความเห็นว่า “การท่องเที่ยวสามารถทำควบคู่ไปกับอาชีพหลักได้ เพียงแต่ว่าทุกคนต้องร่วมมือกัน ไม่อยากได้อะไรก็ค่อยเป็นค่อยไป ไม่เน้นผลกำไร แต่เน้นความพอเพียง ทำตามความสามารถ ตามหลักของพระเจ้าอยู่หัว โดยเน้นการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา แล้ววันนี้ลุงก็ตั้งใจที่ลุงได้ทำตามหลักของในหลวง เน้นความพอเพียง โดยให้ชาวบ้านในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ลุงไม่ได้ต้องการเงิน เพราะเราอยู่แบบนี้ก็พอแล้ว แต่เราก็ทำเพื่อชุมชน”

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว 1 ใน 3 ได้ให้ความเห็นว่า “จริงๆ ท่องเที่ยวสามารถรวมไปกับอาชีพทุกอย่างได้ เพราะว่าท่องเที่ยวถือเป็นรายได้ที่หาง่ายมาก เพราะคนไทยชอบเที่ยว แต่คนในชุมชนมีข้อได้เปรียบคือมีทรัพยากรที่คนอื่นไม่มี ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องการตรงนั้น โดยที่เค้าไม่ต้องไปหาซื้อ คือสมมติอยากกินของสด ชุมชนก็มีเลย ไม่ต้องไปซื้อที่ตลาด นั่นคือกำไร โดยที่ไม่ต้องขายอะไรแพงเพราะเป็นของที่จับมาเอง ไม่มีต้นทุน” อีกคนเสริมว่า “ก็จริงนะ แต่ว่าบางทีอาจจะยังไม่พร้อมเท่ากับเราเพราะเราทำธุรกิจ ก็ต้องค่อยๆ พัฒนาช่วยกันต่อไป แต่เราก็ช่วยส่งลูกค้ามาให้ อย่างน้อยก็ให้ชุมชนได้มีรายได้”

สำหรับผู้วิจัย มีความเห็นว่า การท่องเที่ยวนี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับอาชีพของคนในพื้นที่ อ.ปะทิวได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก อ.ปะทิว มีทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสม และมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเสน่ห์ของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติในปัจจุบันนิยมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายซึ่งจุดนี้เองจะทำให้เกิดความได้เปรียบกับชุมชน และชาวบ้านก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น

4.2.4 ท่านคิดว่าชุมชนของท่านเหมาะกับการให้บริการเปิดรับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ คิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

ในด้านการให้บริการเปิดรับนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยนายอำเภอชนบท และประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน นายสมโชค พันธรัตน์ ได้ให้ความเห็นว่า “ชุมชนนั้นมีความพร้อมที่จะเปิดรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม FIT ที่พร้อมจะเดินทางมาเพื่อเปิดสภากาแฟแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีใครเดินทางเข้ามาก่อน เพื่อที่จะได้ร่วมแชร์ประสบการณ์ให้เพื่อนหรือคนรู้จักโดยนายอำเภอเป็นห่วงเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติว่าความเจริญมักเข้ามาพร้อมการเสื่อมโทรม ส่วนนายสมโชคฯ ยืนยันว่าอุปสรรคและปัญหาเราจะร่วมมือกันเพื่อแก้ไข และคิดว่าตรงไหนที่ขาดเหลือเราก็จะเข้ามาช่วยกันเติมเต็ม

ผู้นำชุมชนสามคนนายณรงค์ ผู้ใหญ่ทวี และนายพนาได้ให้ความเห็นว่า “ชุมชนยังขาดความพร้อมบางเรื่องเช่น ไฟฟ้าบางที่อาจจะไม่สว่างเพียงพอ หรือการเข้าถึงสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ห้องน้ำ หรือการเดินทางอาจยังไม่มีความสะดวกมากนัก ซึ่งอยากให้นหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เหมาะกับการต้อนรับนักท่องเที่ยว”

กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้ให้ความเห็นตรงกันว่า “อ.ปะทิวนั้น มีความพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาในพื้นที่ เนื่องจากว่ามีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวก และเป็นธรรมชาติ โดยการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปโดยชาวบ้านชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดการหวงแหนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ แต่อาจอุปสรรคของพื้นที่อาจจะไม่เพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และยังไม่มียักให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา”

นางวิริยา แก่นแก้ว ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร ได้ให้ความเห็นว่า “ตอนนี้ชุมชนก็ค่อยๆ ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังและทรัพยากร โดยไม่จำเป็นต้องรีบ เพราะเราไม่ได้ทำธุรกิจ แต่การทำท่องเที่ยวชุมชนนั้นปัญหาที่จะเกิดขึ้นก็คือถ้าคนในกลุ่มไม่จริงจังไม่ร่วมมือกัน หวังหาแต่ผลประโยชน์ส่วนตน ก็จะก่อให้เกิดอุปสรรค และในอนาคตก็จะไม่มีความยั่งยืน เพราะการทำท่องเที่ยวชุมชนเราต้องเน้นประโยชน์ของชุมชนควบคู่ไปด้วย คือก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทาง ททท. ได้เน้นย้ำอยู่เสมอ”

4.3 ส่วนที่ 3 เรื่องความยั่งยืนกับการท่องเที่ยวในชุมชน

4.3.1 ท่านทราบความหมายของคำว่ายั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้จักความยั่งยืนในความหมายที่เหมือนกันคือ ชาวบ้านในอำเภอปะทิวได้ให้ความเห็นว่า “ไม่โลก หากินแบบพอมีพอกิน” นายอำเภอ ให้ความเห็นว่า “คำว่าพอเพียง ทำให้อยู่ได้นาน ยั่งยืนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการรายได้ แต่หมายถึงการยืนอยู่ได้บนพื้นฐานของความพอเพียง และสามารถประกอบกิจการได้อย่างยั่งยืน ใช้ได้กับทุกอาชีพ”

นายณรงค์ ม่วงทองคำ ได้ให้ความเห็นว่า “ยั่งยืนคือ อยู่ตลอดไป และวันนี้ลุงก็ทำนะ ทำให้เกิดความยั่งยืนลูกหลานจะได้สานต่อในสิ่งที่ลุงตั้งใจทำ”

4.3.2 ท่านคิดว่าการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่านในปัจจุบัน จะมีความยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร (สัมภาษณ์อธิบายความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” ประกอบ)

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์หลัก ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่ทิว นายณรงค์ และนายพนา ได้แสดงความเห็นว่า “ความยั่งยืนที่เห็นชัด คือการทำโรงรับจำนำ ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านจากเดิมที่กลุ่มมีจำนวนไม่มาก ตอนนี้ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยใช้หลักปรัชญาของในหลวงคือมีน้อยใช้มาก มีมากก็ให้รู้จักเก็บ โดยลุงใช้หลักศาสตร์พระราชามาเป็นแรงบันดาลใจ และตั้งปณิธานว่าจะดำเนินตามรอยเท้าพ่อจนกว่าชีวิตจะหาไม่” จุดเริ่มต้นของชุมชนที่ตอนนี้ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจในการเดินทางเข้ามาศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชายฝั่งทะเล โดยมีนักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาโรงรับจำนำมากมาย และทางชุมชนเราทั้ง 4 ตำบล ก็ได้กระจายนักท่องเที่ยวต่อไปยังชุมชนต่างๆ ตำบล บางสน ที่มีการล่องเรือ หาดหอย ชมหิ่งห้อย ตำบลชุมโคที่มีการทำน้ำตาลจาก และ ตำบลปากคลองที่สามารถล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง อันนี้ก็เป็นตัวอย่างว่า ถ้าเราทำไปเรื่อยๆ เราก็จะยั่งยืน ยั่งยืนคือเราต้องช่วยกัน ทำคนเดียวไม่สำเร็จ”

ชาวบ้านในกลุ่ม ต.ปากคลอง คนหนึ่ง ได้แสดงความเห็นว่า “น่าจะมีความยั่งยืนเพราะทุกคนมาช่วยกันลงแรง ลงเงิน รวมตัวกันทำ ไม่ได้พึ่งพาเงินจากหน่วยงานไหน ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป มีมากทำมากมีน้อยทำน้อย โดยตกลงกันในกลุ่มว่าแต่ละคนมีหน้าที่อะไร เวลาถึงงานก็มานั่งช่วยกันที่บ้านของใครคนใดคนหนึ่ง”

4.3.3 มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนในอนาคต

ส่งผลต่อความยั่งยืนในอนาคตว่า “ถ้าชาวบ้านเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เน้นการแสวงหาผลประโยชน์ด้านต้นทุนมากกว่าการทำเพื่อก่อให้เกิดรายได้ในอาชีพ เน้นการทำธุรกิจมากกว่าการแบ่งปันก็จะส่งผลต่อความยั่งยืน”

นายสม โขก พันธุ์รัตน์ ประธานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้นำชุมชนทั้ง 3 ตำบล ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในอนาคตว่า “ปัญหาอาจจะมีบ้างถ้านักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น แล้วไม่มีคนช่วยกันดูแลบริหารจัดการ ทรัพยากรก็อาจจะมีเสื่อมโทรม แต่ถ้าเราไม่เน้นปริมาณ เน้นเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะมาท่องเที่ยวแบบชุมชน คนเหล่านี้จะรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะไม่ง้อให้เกิดความเสื่อมโทรม และหากต่อไปในอนาคตชุมชนไม่ร่วมมือหรือเอื้อประโยชน์ต่อกัน ซึ่งดีซึ่งเด่นก็อาจจะทำให้สิ่งที่อยู่ในปัจจุบันไม่เกิดความยั่งยืน”

นางวิริยา แก่นแก้ว ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร ได้แสดงความเห็นว่า “หากชุมชนขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ก็จะทำให้เกิดปัญหาเรื่องความไม่ยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกัน โดยเฉพาะคน

ในท้องถิ่น และอย่าให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาแทรกแซง ต้องยืนได้ด้วยขาตัวเอง เหมือนที่
ได้รับรางวัลศาสตราจารย์พระราชเพราะการทำจริง คิดจริง ปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นแนวทางที่พ่อสอน”

ตัวแทนกลุ่มชาวบ้านทั้ง 4 ตำบล ได้แสดงความเห็นว่า “ถ้าหากการรวมกลุ่มกันต่อไป
ไม่ได้เป็นไปในแนวที่น้องก็จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ชาวบ้านบางคนอาจจะถอนตัวออกไปทำเอง ก็จะเกิด
การเป็นคู่แข่งกันซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่ยั่งยืนได้แต่เราก็ไม่อยากจะให้เป็นแบบนั้น เพราะเราก็มีรายได้
กันเพิ่มขึ้นมากกว่าตอนที่ทำประมงอย่างเดียว”

ส่วนตัวผู้วิจัย มีความเห็นว่า สิ่งสำคัญที่จะส่งผลถึงความไม่ยั่งยืนในอนาคตนั้นคือการที่
แต่ละคนไม่ร่วมแรงร่วมใจกันในการช่วยเหลือชุมชน คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ก็จะทำให้
ชุมชนนั้นไม่เป็นที่น่าสรรเสริญและจะส่งผลถึงความไม่ยั่งยืนในอนาคต

4.4 ส่วนที่ 4 ศาสตร์พระราชากับการท่องเที่ยวในชุมชน

4.4.1 รู้จักความหมายของคำว่า ศาสตร์พระราช หรือไม่อย่างไร

นายสมโชค พันธรัตน์ ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว ได้แสดงความเห็นว่า
“ศาสตร์พระราชาคือคำสอนของพระราชฯ แนวคิด การปฏิบัติที่พระราชฯทำให้คนไทยได้ดู ปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง พอมี พอกิน พอประมาณ หาเลี้ยงชีพขอจากสิ่งที่ตัวเองมี ไม่ดิ้นรนอยากได้ แต่ให้
รู้จักคำว่า พอ”

นายณรงค์ ม่วงทองคำ ผู้นำชุมชน ต.สะพลี ได้แสดงความเห็นว่า “ ศาสตร์พระราชาคือ
สิ่งที่พ่อสอน สอนให้รู้จักเดินสายกลาง สอนให้รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ สอนให้พอเพียง”

นายพนา คงหมั่น ผู้นำชุมชน ต.ปากคลอง ได้แสดงความเห็นว่า “ศาสตร์พระราชาคือ
คำสอนที่ในหลวงสอนให้กับคนไทยทุกคน เพื่อให้อยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตัวเอง ไม่โลภ อย่างสอน
ให้เราปลูกข้าว เลี้ยงผัก กินเอง”

ผู้ใหญ่ทวี บุญพา ผู้นำชุมชน ต.ชุมโค ได้แสดงความเห็นว่า “ศาสตร์พระราชาคือ คำสอน
ของพ่อ ที่ทรงวางแนวคิดไว้ เพื่อช่วยเหลือ และเป็นแบบอย่างให้ประชาชนคนไทย”

4.4.2 สามารถน้อมนำเอาศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการและ การพัฒนาชุมชนของท่านในเรื่องใดบ้าง

นายอำเภอชนนทร์ นายอำเภอปะทิว ได้แสดงความเห็นว่า “ศาสตร์พระราชาคือสิ่งที่ยึดถือ
ในการดำเนินชีวิต ในฐานะที่เป็นราชการ และปรารถนาที่จะนำสิ่งเหล่านี้ไปสอนแก่ชาวบ้าน เพื่อจะ

ได้รู้จักความพอดี และพอมีพอกิน สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ซึ่งถือว่าเป็นหลักของการบริหารจัดการ แม้จะเป็นอำเภอเล็กๆ แต่ชาวบ้านมีความเข้มแข็งที่บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เจริญงอกงาม และรักษาไว้ให้รุ่นลูกหลานสืบต่อไปโดยชาวบ้านในกลุ่มอำเภอปะทิว น่าจะเข้าใจศาสตร์พระราช าเป็นอย่างดี เพราะผู้นำทั้ง 4 ตำบล ต่างก็ได้รับเหรียญศาสตร์พระราช า เพราะมีการนำเอาหลักคำสอนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางไว้มาปรับใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนตนเอง จนกลายเป็นชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวตามรอยศาสตร์พระราช า”

นายสมโชค พันธุ์รัตน์ ประธานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน อ.ปะทิว ได้แสดงความเห็นว่า “ศาสตร์พระราช าสามารถนำมาบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนได้ โดยหลัก เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และสอนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชนตามความถนัดของแต่ละคน นำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยสามารถนำเอามาใช้ในการบริหารจัดการชุมชนได้ใน เรื่องของความมุ่งมั่นเน้นในการรักษามากกว่าทำลาย การสร้างให้เกิดประโยชน์เพิ่มพูนมากกว่าการใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง และมีการนำเอาสิ่งที่มีในชุมชนมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว อาทิ การทำน้ำตาลจาก การล่องเรือหาหอย ไคร์หมึก โดยชาวบ้านก็จะได้มีส่วนร่วมและมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีอีกด้วย”

นายณรงค์ ม่วงทองคำ ได้แสดงความเห็นว่า “ลุงได้นำเอาคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินชีวิต 100 เปอร์เซ็นต์ และพระเจ้าอยู่หัวทำให้ลุงมีพลัง มีแรงบันดาลใจที่จะทำความดี ลุงจะนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาและตอบแทนให้กับชุมชนจนกว่าชีวิตจะหาไม่ โดยการบริหารจัดการของคนในชุมชนลุงนั้นเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกัน และทุกคนรู้จักพอ ไม่โลภ ไม่โกง ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อสอน ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาก้าวหน้าจนเป็นที่รู้จัก และจากที่เริ่มจากการแค่ทำประมง ปัจจุบันสามารถนำมาประยุกต์คู่กับการท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวให้มารับประทานอาหารและเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนได้ โดยในอนาคตก็จะพัฒนาเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวต่อไป”

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิจัย ประกอบด้วย นายอเนก จันบุญศรี นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร นางวิริยา แก่นแก้ว ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แสดงความเห็นเหมือนกันว่า “ศาสตร์พระราช าคือว่าเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสามารถย่อมาได้อย่างกระชับ และท่านสามารถทำให้คนไทย 70 ล้านคนได้เห็นแล้ว ว่าศาสตร์ของพระราช ามีความเป็นสากลที่ทั่วโลกต่างก็ยอมรับ คือการใช้หลักแนวคิดที่รู้จักพอประมาณ และรู้ว่าตัวเราเป็นใคร ดังนั้นการนำศาสตร์มาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนนั้น สิ่งที่เห็นได้ชัดคือเรื่องการจัดการเรื่องความสามัคคีร่วมมือกันของคนในชุมชน” และผู้ประกอบการยังเสริมอีกด้วยว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คือแก่นสำคัญ ถ้าเราเข้าใจอย่างถ่องแท้เหมือนที่พระองค์ท่านสอน

เราก็สามารถนำไปใช้บริหารจัดการและพัฒนาชุมชนได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป”

4.4.3 ชุมชนของท่านเคยได้รับรางวัลศาสตร์พระราชามาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่านทราบหรือไม่ ถ้าทราบคิดว่าเพราะเหตุใดถึงได้รับรางวัล

นายสมโชค พันธุ์รัตน์ ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน อ.ปะทิว ได้แสดงความเห็นว่า “ส่วนตัวผมนั้นดูแลบริเวณ ต.คลองบางสน ซึ่งปัจจุบันก็ได้ทำเป็นโฮมสเตย์สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนนักศึกษาและผู้สนใจ ซึ่งรางวัลศาสตร์พระราชาก็ได้รับผมคิดว่าเรามีการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการบริหารจัดการคือการใช้หลักคำสอนของพ่อที่สอนให้พึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะชาวอำเภอปะทิวที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตามรอยศาสตร์พระราชามา โดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ สร้างความสามัคคีกัน รู้จักแบ่งปัน เริ่มจากพื้นที่อนุรักษ์ชายฝั่งทะเล มาต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ของชุมชน สามารถนำเสนอวิถีชีวิต ความสวยงามของชุมชนได้ ควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

นายณรงค์ ม่วงทองคำ ผู้นำชุมชน ต.สะพลี ได้แสดงความเห็นว่า “ลุงก็ไม่รู้ว่าเค้าเลือกจากอะไร ทำไมลุงถึงได้รางวัล แต่ก็ป็นรางวัลที่ลุงภูมิใจและดีใจมาก เป็นสิ่งที่ทำให้ลุงได้ตั้งใจทำความดีต่อไป โดยที่เรามีพ่อหลวงเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และในวันนี้เรายังคงสืบสานปณิธานที่ในหลวงต้องการให้คนไทยมีอาชีพ สามารถหารายได้มาจุนเจือครอบครัว โดยที่ไม่ต้องพึ่งนายทุน ชุมชนเราทำแบบนั้นและทำมานานแล้ว”

ผู้ใหญ่ทวี บุญพา ผู้นำชุมชน ต.ชุมโค ได้แสดงความเห็นว่า “แต่ก่อนพื้นที่ตำบลชุมโคเป็นป่าชายเลนซะเป็นส่วนมาก โดยที่เราไม่ได้มีอาชีพอะไรที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว จนวันหนึ่งที่มีคนชวนรวมกลุ่มกันแล้วทำให้อำเภอปะทิวเป็นที่รู้จัก โดยเรามีกิจกรรมให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางเข้ามา และเราก็ได้รับรางวัลศาสตร์พระราชามา คือพื้นที่ที่เราใช้ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกคน และเราได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการ”

4.4.4 ท่านมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชาด้วยหรือไม่ อย่างไร

ชาวบ้านในกลุ่มของ ต.บางสน ได้แสดงความเห็นว่า “ทุกคนมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการ โดยแต่ละคนก็ช่วยกันทำหน้าที่ของตนให้ดีตามหน้าที่และตามกำลังความสามารถ โดยมีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ชาวบ้านอีกคนของกลุ่มกล่าวว่า “ของสะพลีเราช่วยกันหมด อย่างบ้านลุงเช็ก ต้องการความช่วยเหลือมีนักท่องเที่ยวมาเราก็มาช่วย ตอนนี้เรากำลังรวมกลุ่มกันเพื่อให้แต่ละ

บ้านทำที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเราก็ทำตามในหลวง คืออยู่อย่างพอเพียง แล้วก็รักษาทรัพยากรที่เรามีให้สมบูรณ์”

กลุ่มชาวบ้านในชุมชน ต.ชุมโค มีความเห็นเพิ่มเติมว่า “การบริหารจัดการเป็นอย่างไรไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่ทุกวันนี้ก็ช่วยกัน ในชุมชน มีอะไรก็แบ่งปันกัน ถ้ามีก็ไม่ต้องไปซื้อแบ่งกันใช้ มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่างๆ ทำอาหารให้นักท่องเที่ยวพวกนักท่องเที่ยวไปเที่ยวในชุมชน”

4.5 ส่วนที่ 5 อื่นๆ

ท่านมีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

นายอำเภอชนบท นายอำเภอปะทิว ได้แสดงความเห็นว่า “กลุ่มผู้นำชุมชนต้องการที่จะพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้สมบูรณ์แบบและพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวมากกว่าในปัจจุบัน เพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่มีเงินทุน จึงต้องการที่จะรับบริจาคไม้หรือสิ่งของที่ไม่ใช่เงิน เพื่อนำมาพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้พร้อมกับการเติบโตของชุมชน โดยต้องการให้หน่วยงานต่างๆ มาสอนเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่นการสอนภาษาอังกฤษพื้นฐาน ที่จะพอให้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ และอยากให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่และมานั่งคุยกับชาวบ้านแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เหมือนว่าเป็นบ้านอีกหลัง และได้รับความประทับใจกลับไป”

นายอเนก จันบุญศรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดระนอง ได้แสดงความเห็นว่า “ปัจจุบันทางสมาคมก็ได้ร่วมกันกับผู้ประกอบการต่างๆ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเราก็ขายทัวร์ให้กับนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา เพื่อที่จะผลักดันการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน เพราะชุมชนของอำเภอปะทิวตอนนี้ก็คือว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถที่จะบริหารจัดการชุมชนของตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งภาครัฐหรือเอกชน และมีรางวัลศาสตร์พระราชากรันตีว่ากลุ่มชุมชนได้เจริญรอยตามหลักคำสอนของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเราก็อยากให้เค้ารักษาสิ่งอันทรงคุณค่านี้ไว้ตลอดไป”

นายสมโชค พันธุ์รัตน์ ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปะทิว ได้แสดงความเห็นว่า “ตอนนี้ทางทรัพยากรชายฝั่งก็เข้ามาช่วยเราบริหารจัดการวังจำเป็นต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยว และการจัดการต่างๆ ซึ่งเราก็อยากให้ภาครัฐหรือเอกชนอื่นๆ เข้ามามีส่วนช่วยเหลือเพื่อทำให้ชุมชนของเราสามารถเป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ ที่จะเข้ามาศึกษาได้”

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชา อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ โดยชุมชน อ.ปะทิว จ.ชุมพร ว่ามีการนำเอาหลักศาสตร์พระราชามาช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างไร
2. ศึกษาแนวความคิด และวิธีการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน อ.ปะทิว เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการแนะนำชุมชนอื่นๆ
3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และวิธีการบริหารจัดการ ของคนในวิสาหกิจชุมชน อ.ปะทิว
4. วิเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อ.ปะทิว ให้ได้มาตรฐานและได้รับการยอมรับในระดับประเทศ

จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมความรู้จากเอกสารหลักฐานต่างๆ และจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ นายอำเภอปะทิว ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน อ.ปะทิว ผู้นำชุมชน นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว จ.ชุมพร ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร รวมถึงชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตามรอยศาสตร์พระราชา สามารถแบ่งข้อควรพิจารณาได้ ดังนี้

5.1 ข้อสรุปและอภิปรายผล

จากบทสรุปของการนำเอาศาสตร์พระราชามาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการชุมชน และการท่องเที่ยวสามารถสรุปข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผู้ให้สัมภาษณ์

จากข้อเสนอแนะของผู้ให้สัมภาษณ์สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

5.1.1 เรื่องทั่วไป

การบริหารจัดการชุมชนที่ประสบสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกัน ของคนในชุมชน โดยการบริหารจัดการต้องไปส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยใน อ.ปะทิวนั้น ได้มีจุดเริ่มต้นมาจากการทำอาชีพประมงและผันตัวเองมาทำเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบัน ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ว่าการท่องเที่ยวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนในประเทศไทย โดยที่ชาวบ้านสามารถนำเอาลักษณะจุดเด่นของพื้นที่ตนเองมาพัฒนาต่อโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเน้นการทำตามรอยศาสตร์พระราชา ที่สอนให้รู้จักพอประมาณก็จะทำให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำเร็จของชุมชนที่เกิดจากการบริหารจัดการที่เห็นได้ชัดเริ่มมาจากโรงรับจำนำปู ที่อำเภอสะพลี ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเพื่อจะอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปูม้า จนกลายมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งเน้นความพอเพียง ตามรอยศาสตร์พระราชา พอประมาณ มีการใช้หลักการคิดแบบในหลวง ซึ่งปัจจุบันมีชาวบ้านเข้ามารวมกลุ่มกันมากมาย และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น

5.1.2 เรื่องการท่องเที่ยว

แต่เดิมชาวบ้านในบริเวณอำเภอปะทิวมีอาชีพประมงซึ่งไม่เคยสนใจเรื่องการทำท่องเที่ยว แต่เมื่อมีโอกาสทางการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ชาวบ้านทุกคนก็เห็นว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางรายได้ที่มากขึ้นจากคนในชุมชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลหันมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพิ่มมากขึ้น และการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นและเกิดการรวมกลุ่มกันมากขึ้น โดยชุมชนได้รับรางวัลศาสตร์พระราชา จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับ UNDP ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านตระหนักถึง ความพอเพียง และความพออยู่พอกิน รวมถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไม่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม แต่ช่วยกันอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของสถานที่นั้นอีกทางหนึ่ง

ซึ่งในปัจจุบันชุมชนปะทิวได้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากมาย และยังมีนักท่องเที่ยวอีกหลายกลุ่มที่สอบถามข้อมูลและต้องการจะเดินทางเข้ามาเพื่อสัมผัสกับบรรยากาศและวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติของชาวบ้านในพื้นที่ โดยที่ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกัน ทั้งประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว พานักท่องเที่ยวไปทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเกิดการบอกต่อ

5.1.2.1 การเพิ่มรายได้ นอกจากอาชีพประมงแล้วชาวบ้านยังสามารถ มีรายได้เพิ่มจากการทำธุรกิจทางการท่องเที่ยว โดยการนำนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมทำกิจกรรมในชุมชน รับประทานอาหารทะเลสดๆ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของอำเภอปะทิว เนื่องจากชาวบ้านบริเวณนั้นทำอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยที่ไม่ได้ทำลายสิ่งแวดล้อมและเมื่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ก็จะเกิดความประทับใจและเกิดการบอกต่อ โดยชาวบ้านและชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

ที่เกิดจากการจัดการ โดยชุมชน และรายได้ก็กลับคืนสู่ชุมชน ซึ่งถือเป็นหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เคยมีพระราชดำริไว้

การท่องเที่ยวจะนำพาความเจริญทางวัตถุเข้ามา ซึ่งเป็นข้อดีที่จะทำให้ชาวบ้านได้ประโยชน์ แต่ชาวบ้านต้องรู้จักที่จะหวงแหนรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ เพราะรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะไม่สามารถยั่งยืนได้ถ้าวันหนึ่งชาวบ้านไม่ช่วยกันรักษาทรัพยากร และนักท่องเที่ยวไม่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านก็จะไม่มีรายได้

5.1.2.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการท่องเที่ยว การทำการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับอาชีพของคนในชุมชนนั้น ชุมชนต้องมีความพร้อมในการที่จะรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน และจะต้องไปกระทบกับเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีอยู่แต่เดิม โดยหากชุมชนใดที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากและคนในชุมชนไม่ช่วยกันดูแลก็อาจจะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการในระยะยาวได้ เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การเข้ามาของนายทุนที่จะทำให้ชาวบ้านเสียผลประโยชน์ และสุดท้ายชุมชนจะไม่ได้อะไรเลย ซึ่งนี่คือสิ่งที่ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนต้องตระหนักที่จกต้องทำอะไร ไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว

ปัจจุบันชุมชนปะทิวได้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากมาย และยังมีนักท่องเที่ยวอีกหลายกลุ่มที่สอบถามข้อมูลและต้องการจะเดินทางเข้ามาเพื่อสัมผัสกับบรรยากาศและวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติของชาวบ้านในพื้นที่ โดยที่ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกัน ทั้งประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว พานักท่องเที่ยวไปทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสิ่งนี้เองที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเกิดการบอกต่อ

5.1.3 เรื่องของความยั่งยืน

ความยั่งยืน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนนั้นมีศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการนำหลักศาสตร์พระราชา มาประยุกต์ใช้ในการประกอบกิจการ ยั่งยืนในที่นี้ หมายถึงความไม่โลภหากินแบบพอเพียง บนพื้นฐานของความเข้าใจและการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ที่ท่านพระราชทานไว้ให้แก่คนไทย โดยการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น เรามุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืน คือการที่ชาวบ้านสามารถประกอบกิจการเองได้โดยรายได้กระจายสู่ทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน และไม่จำเป็นต้องพึ่งพาภาครัฐหรือเอกชน เพราะความเข้มแข็งที่เกิดจากการรวมกลุ่มกัน และการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงพึ่งผันตัวเองมาทำการท่องเที่ยวควบคู่ไปโดยเริ่มทำได้แค่ 1-2 ปี จึงอาจจะยังไม่สามารถบอกได้ว่าในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าจะยั่งยืนหรือไม่ แต่ในวันนี้ชาวบ้านที่ความมั่นใจมากกว่าเดิมเรื่อง

มาจากผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อบริหารจัดการและจัดสรรรายได้ได้อย่างเท่าเทียม โดยที่ไม่ได้ยกเลิกการทำประมง แต่นำเอาวิถีของประมงมาผนวกรวมกันกับการท่องเที่ยวเพื่อให้ชาวบ้านมีโอกาสหารายได้เพิ่มได้อีกทาง

5.1.4 ศาสตร์พระราชากับการท่องเที่ยวในชุมชน

ในปัจจุบันไม่เพียงแต่ประเทศไทยที่มีความสนใจในเรื่องของศาสตร์พระราชา แต่ทั่วโลกต่างก็ให้ความสนใจ โดยเฉพาะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คือเราต้องรู้ให้ลึก รู้ให้จริง ไม่ว่าเราจะทำอาชีพอะไร เราต้องเลี้ยงตัวเองได้ซึ่งกลุ่มชาวบ้านในอำเภอปะทิวนี้ได้ตอบใจทศของศาสตร์พระราชามีการนำเอาหลักศาสตร์พระราชามาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดโดยคนในชุมชน โดยชาวบ้านมีความเข้มแข็งที่จะช่วยกันบริหารจัดการตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน นอกจากนั้นแล้วการนำเอาศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้จะทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน เพราะชาวบ้านไม่เน้นการแสวงหาผลกำไร หรือเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน แต่เน้นในส่วนของชุมชนเป็นหลัก โดยคิดแต่จะทำเพื่อให้ชุมชนของตัวเองนั้นเป็นที่รู้จักและยอมรับ และมีคนพูดถึง โดยมีรางวัลเป็นตัวกระตุ้น และทำให้ชาวบ้านคนอื่นเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะทำเพื่อชุมชน เพราะพื้นที่บริเวณอำเภอปะทิว มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีความสามัคคี โดยเริ่มจากเป็นพื้นที่ของการอนุรักษ์ชายฝั่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำ โดยเฉพาะปูม้า มีการทำซั้งปลาซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่จะเดินทางเข้าไปเยี่ยมชม และศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมากและชาวบ้านทุกคนสามารถช่วยบริหารจัดการได้ เริ่มจากการช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติการต่างๆ ร่วมรับผลประโยชน์ และการตรวจสอบ ติดตาม แสดงความเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.1.5 เรื่องอื่น

ความพร้อมในระบบสาธารณสุขปโภคก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดประโยชน์กับชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อให้เพียงพอกับการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจะได้มีความสะดวกสบาย และเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนได้ง่าย ถือเป็น การเปิดโอกาสให้กับชาวบ้านในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และชุมชนอาจจะยังต้องการคำแนะนำในการรับนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสามารถเข้าใจเทคนิคและวิธีการจัดการ เพราะว่าชาวบ้านแต่เดิมทำอาชีพประมง และเพิ่งเริ่มทำท่องเที่ยวชุมชนได้เพียงแค่ 1-2 ปี อาจจะยังไม่มีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ๆ และการเดินทางเข้ามานักท่องเที่ยวจำนวนมากบางครั้งก็อาจส่งผลเสียต่อทรัพยากร ซึ่งกลุ่ม

ผู้นำชุมชนและชาวบ้านต้องทำตัวอย่างให้ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในการที่จะรักษาห่วงแห่ง
ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่

5.2 ข้อเสนอแนะ

หนึ่งในประเด็นที่จะทำให้เกิดความสงสัยเกี่ยวกับการนำเอาศาสตร์พระราชามาใช้กับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นก่อให้เกิดความยั่งยืนหรือไม่ คือเรื่องของความรู้จักพอเพียง ที่ชาวบ้านควรตระหนักว่า ในการประกอบอาชีพเดิมที่ทำประมงและนำเรื่องท่องเที่ยวชุมชนเข้ามาเชื่อมโยงนั้นสามารถที่จะทำได้ แต่ต้องไม่ละทิ้งอาชีพเดิม ที่เป็นอาชีพหลัก เนื่องจากประมงยังคงเป็นแหล่งรายได้และเป็นวิถีชีวิตที่ชาวชุมชนปะทิวควรรักษาไว้ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์กับชาวบ้านที่เวลานักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาสามารถรับประทานอาหารทะเลที่ปลอดภัยจากสารพิษ และได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนประมงซึ่งหาดูได้ยากในประเทศไทย เพราะปัจจุบันประเทศไทยนิยมทำประมงแบบพาณิชย์ ชาวประมงเน้นจับปลาเพื่อขายให้กับนายทุนเพราะได้เงินเยอะกว่า แต่การทำแบบประมงแบบพื้นบ้านคือการอนุรักษ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต และการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ ที่ควรมาสนับสนุนในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน มีการพาชาวบ้านไปศึกษาดูงานตามพื้นที่ชุมชนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และเอามาปรับใช้ในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ให้แก่พื้นที่และจังหวัดเนื่องจากปัจจุบัน ชาวบ้านก็ยังไม่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเท่าที่ควร แต่หลังจากที่ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับ UNDP คัดเลือกชุมชนตามรอยศาสตร์พระราชา ที่ อ.ปะทิว จ.ชุมพร ก็ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวและนำเอาหลักศาสตร์พระราชาที่จากเดิมชาวบ้านก็ได้ใช้อยู่แล้วในการประกอบอาชีพมาผนวกกับการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีโอกาสทางรายได้เพิ่มมากขึ้น และยังเป็นตัวอย่างให้กับอำเภออื่นๆ ที่อยากจะเจริญรอยตาม

แม้ว่าในแผนภูมิของปรัชญาเศรษฐกิจนั้นจะมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเน้นในเรื่องของความพอเพียงกล่าวคือ จากผลการวิจัยนั้น ประชาชนในชุมชน อ.ปะทิว จ.ชุมพรมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยรวม และรายได้ทุกด้านได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น มีการเสนอแนวคิดเห็นร่วมกันในชุมชนเพื่อหาวิธีว่าทำอย่างไรจะมีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะจัดการพัฒนาชุมชน และลงความเห็นในการที่จะจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน เช่น มีการช่วยกันรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน โดยประชาชนใน อ.ปะทิว จ.ชุมพร มีความเห็นด้วยกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยพยายามจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อย่างต่อเนื่อง และการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนสามารถหารายได้จากการท่องเที่ยว โดยเน้นการท่องเที่ยวที่ประโยชน์จะตกอยู่ในชุมชนเป็นหลัก

5.3 ข้อจำกัดในการทำวิจัย

1. เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งประชากรที่ถูกเลือกในครั้งนี้เป็นนายอำเภอ ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว ของอำเภอปะทิว ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลศาสตร์พระราชามา 1 ใน 4 ชุมชนที่ถูกคัดเลือกมาเท่านั้น การวิจัยนี้จึงไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนของความยั่งยืนในการท่องเที่ยวของชุมชนอื่นๆที่ แตกต่างออกไปได้ทั้งหมด

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้น 2 องค์ประกอบ คือ ความยั่งยืนและศาสตร์พระราชามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน ผลงานวิจัยครั้งนี้จึงไม่สามารถอธิบายปัญหาอื่นๆ ที่ไม่ได้รวมอยู่ในองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างครบถ้วน

3. เนื่องจากชาวบ้านในอำเภอปะทิว พึ่งหันมาทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงอาจยังไม่สามารถใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการของชุมชนอื่นได้ เพียงแต่สามารถให้เห็นเป็นรูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้ศาสตร์พระราชามาเป็นตัวนำ และคาดหวังว่าในอนาคตนั้นจะก่อให้เกิดความยั่งยืน

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบชุมชนตามแนวศาสตร์พระราชามา อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการวิจัยต่อไปนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาถึง การนำเอาหลักศาสตร์พระราชามาใช้กับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ในการศึกษารั้งต่อไปอาจจะเพิ่มในส่วนที่ว่า เพราะเหตุใดศาสตร์พระราชามีความหมายกับการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะกับชุมชน และเปรียบเทียบการดำเนินการของชุมชนที่ไม่ได้ใช้หลักศาสตร์พระราชามาว่าแตกต่างกัน อย่างไร

2. การวิจัยครั้งนี้จำกัดเฉพาะในกลุ่มของอำเภอปะทิว ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนมีมากมาย โดยเฉพาะในอำเภออื่นของจังหวัดชุมพร ผู้วิจัยจึงเห็นว่าถ้าการศึกษาวิจัยครั้งหน้าอาจจะลองหากกลุ่มชุมชนอื่นที่อาจจะใช้หลักศาสตร์พระราชามาเหมือนกันแต่ยังไม่ได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบ เพื่อหาวิธีวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน และทำให้ทฤษฎีการวิจัยมีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยในครั้งนี้จำกัดอยู่เฉพาะความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชนตามรอยศาสตร์พระราชานั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้สนใจควรศึกษาเพิ่มเติมในมุมมองอื่น เช่น ถ้าไม่ได้ทำท่องเที่ยว ยังจะสามารถใช้ศาสตร์พระราชากับสิ่งอื่นที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน ได้อีกหรือไม่

4. การทำวิจัยครั้งนี้ยังไม่พบปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องการขัดแย้งผลประโยชน์ของคนในกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในอนาคตดังนั้นหากมีงานวิจัยที่จะศึกษาเพิ่มเติม ผู้สนใจอาจจะศึกษาในส่วนของการขัดแย้งทางผลประโยชน์ ว่าส่งผลต่อการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างไร

5. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในช่วงเริ่มต้นของการท่องเที่ยวชุมชนตามรอยศาสตร์พระราชานั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้สนใจควรจะศึกษาประเด็นอื่นภายหลังที่มีความเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวชุมชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ. พ.ศ. 2555 – 2559*. ราชกิจจานุเบกษา. 17 มิถุนายน พ.ศ. 2554.
- กอบกุล ศรีวงษ์เจริญ. (2544). *ความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรณีศึกษา: ตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. สืบค้นจาก <http://www.tat.or.th>
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). *ประชากรกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฏษ์ กุณิสร์ อรทัย, เลิศวรรณวิทย์ จิระวัฒน์, อนุวิช ชานนท์ และรัตนา แสงจันทร์. (2558). แผนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบนฐานข้อมูลเชิงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดชัยนาท. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 18: 51-65
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธร, ทรงวิทย์ เจริญกิจชนลาภ และ ชารินีนวิสันธิ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*. 5(2): 8-15
- บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (2561). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.tsdf.or.th>
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- พระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2554). *พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา*.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). *วิสาหกิจชุมชน*.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 7(3).
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2560). *แนวหน้าออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.naewna.com/lady/284708>.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รุ่งวิทย์ ตรีกุลกมล เสวตสมบุรณ์ และชนชาติ เราประเสริฐ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนบึงปลาอูช่วยในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข.* 8(1) (2) 133-150.
- วีระพล ทองมา. (2547). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. สืบค้นจาก <http://www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3jl.doc>.
- สินธุ์โรบล. (2546). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *ประชาคมวิจัย*. (57): 15-21.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545) *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุมาลี นันทศิริพล และ รัชพงษ์ วงศาโรจน์. (2556). เป้าหมายเชิงพฤติกรรมของชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการตลาดเพื่อสังคม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*. 9(1).
- Ralf Buckley. (2012). Sustainable Tourism: Research and Reality. *Annals of Tourism Research*. 39 (12): 528-546
- Shaw, Gareth & Alan M. Williams. (2004). *Tourism and Tourism Spaces*. London: Sage Publishing
- World Trade Organization. (1998). *Shirley Eber. หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/pntaoffice/hlak-kar-thxng-theiyw-xyang-yangyun>.